

Sbrany
Wrchmoytech
a Sprawoych Swětých.

Knihy Watern.

Wnichž se obsahují mnohá vzitečná
naučení/ nauhy se Králowstwij/ Knížetstwij/ Země Obcey Mě
sta buďto w času pokoje aneb wálky/ pobožně/ sšlechtně / chwalitebně a
vzitečně říditi a spravowati mohla : Sebraná z mnohých
Starých y nových/ Řeckých/ Latinských/ Českých
y Německých Historij/ a Spisow manu
drych lidí o Spráwě Swětšé.

Nynij pak w nowé ku poctiwosti wšsich dobrých ctních a sšleche-
tných Wrchnostij/ Spráwciw/ Saudciw / Paníw a Vřednítuow Zem-
ských y Městských/ slavného a dalece rozmnoženého Národu Slowan-
ského/ z Jazyka Latinského a Německého w Český jazyk neywlastněgi býti
mohlo / přeložena a wúbec wydana/ pilností/ prací a nákladem

M. Danyle Adama z Beleslawijna.

Wytištěno w Starém Měste Pražském/
Léta Páně

M. D. XXCIV.

**Že předewšemi věcmi toho po-
třebij gest/ aby Města dobrými a spravedlivými Prá-
wy opatřena a utvrzena byla.**

Kapitola Prvníj.

Děj nadarmo/ aniž se stalo bez hodné
příčiny a zdrawého bedlivého vvažení / že
Starýj maudrýj lidé/ ačkoli Pohané a nezna-
bohowé/ Práva a řády aneb Statuta chwa-
litebná / za swaté drželi a měli. Nebo w pra-
wdě samo w sobě tak gest/ že práwa w městech
a zemých gsau wěc znamenitá a swatá : pone-
wadž strze ně společnost lidská/ země y města
sprawována/ řuzena/ ochráněna a w swé stalosti zachována býti mu-
segij. Toho Demosthenes welmi pěkným propowěděním potwrdil a
wyswětlil/ řka : Lex urbis anima est. Nam sicut corpus decedente ani-
ma concidit : ita sublatis legibus actum est de Republica. **To gest :**
Práwo gest dusse města. Nebo jako tělo člowěka vmýrá a hyne/ když
ge dusse opaustij : tak y město a obec k zkaže a zahynutij přichází/ když
aneb žádných práw nemá/ aneb kteréž mělo/ potratilo. A protož nic
lepšsyho/ a žádné dobrodinij wětšsyho učiniti nemůže Pán aneb Kníž-
že swým poddaným/ zemým a městům/ jako když jim nařídij a wy-
dá chwalitebné řády a práwa / kteréžby se s zdrawým rozumem/ po-
božnostij/ ctnostij a spravedlnostij strownawala / a nad nima oprav-
dowé a wěrné ruku drží. Nebo není možné/ aby se z nich lidé lepšsyti/
a wšsecky wěcy mezy nimi w dobrém řádu a pokojí gýti a diti se nemě-
ly. A gest owšsem weliký rozdíl mezy těmi/ kteréž zlá/ nehodná a ni-
čemná/ a těmi kteréž dobrá / chwalitebná a počestná Práva magij.
Yakož se tomu z nižje psaných Hystorij a příkladuow dobře wyrozu-
mėti muože.

Práwo wěc
swatá.

Práwo dus-
sse města.

Užiteč Prá-
wa.

Město bez
práwa by-
nauti musy.

A Půsse Herodotus, že Sparta město Lacedemonské bylo pone-
prwé welmi chatrné/ ničemné a Práwy zle opatřené : Pročez také mě-
stiané w tom městě zhola diwoký/ samotný a howadský žiwot wedli/
a s žádným krom města swého žádného handle/ obchodu a obcowanij
neměli. Co z toho pocházelo ? Y to/ že ani w zmužilosti a síle/ ani w
Bohatstwij a zbožij růsti a rozmahati se nemohli. Nebo w kterém mě-
stě gest takowá diwoká a přewrácená Spráwa/ tu se nic dařiti/ a žad-
ného prospěchu ani štěstij býti nemuože : Ale muselij městiané by-
nauti/ na zkažu přigýti / a naposledy z města swého geden sem druhý
tam se

tam se rozběhnauti. Zwlasseť když nikam wen z města newygůžděgů / s gínými národy handluow a obchoduow newedau / ale toliko za kamny doma ležů / aneb na Ryňk na procházku gđau / aneb wsta-
wiczně w sseňkowným domě sedů a korbele wysussugů. Pročež také žá-
dný počestný člověk mezy takowými měšťiany a w takowém městě
nerád se osazuje.

¶ Ale potom když Lyncurgus k Lacedemonským přišel / a jakož-
to maudrý a skuffený muž / wida takowé nespůsoby a neřády / po-
malu a pěkně měšťiany od nich odwedl / dobrými práwy a řády město
ozdobil / nařůdíl a spůsobil chwalitebnau Politů a spráwu / wedlé
nižby se wssyckni měšťiané řůdili a spravowali: hned Brzo potom
to město powstalo / a yať w mocy tať w Bohatstwů náramně se roz-
mohlo / tať že Lacedemonstů po wssch Řeckých zemůch / nadewsse-
mi gínými městy za několik set Let přednost drželi a měli / až potom
za přůčinau swě newěry a nezdrženů smluw / od Thebanských zase
přemoženi a sniženi byli / o čemž w třetů Knůze obssyrně připomenuto.

Lyncurgus
Práva
Spartán-
ským nařů-
díl.

¶ Sluffý pať y to wědět / že Lacedemonstů žádných psaných
Práw aneb Statut neměli / ale což gím Lyncurgus gednau za práwo
wynesl / přikázal a poručil / to gsau tať zachowáwali / a pilně nasledo-
wali: jakož on přůsně to od nich můti chtěl / ano y welikau přůsahau
ge k tomu / aby nařůzenů geho neměnili / zawázal a přinutil.

Spartán-
stů psaných
práw nemě-
li.

z toho rozumětí můžeme / že ta Práva ani mnohá ani dlahá nebyla /
ale tať krátce a můrně obsažena / že gím snadno každý wyrozumětí a ge
w pamětí swě složití y zachowati mohl.

Práva ne-
magů býti
dlahá.

Yakož ta vlastnost gest
Práva / aby krátké bylo / a nemnoho disputowalo. Takowá Prá-
wa gsau Desatero Božů přikázanů / kteráž nám sám Pán Buh nášs
wydal. Item / Práva Řřůmská / na dwanácti Tabulůch sepsaná /
o nichž nahore zmůnka obssyrně včiněna.

Ulynů těchto časuow
nacházegů se wsscky Knůhy plně Práw / a na ně rozličnů wyklado-
wé a wyswětlenů: Potom w gedné každé Kragině a Zemi / anobř w
každém městě a městečku gest mnoho rozličných nařůzenů a Statut /
kterážto časem Obcem y obywateluom wíce škodů než vžitečna bý-
wagů. K tomu také žádné přůsnosti a opravdowosti při nich se
nezachowáwa / aby wssyckni wedlé nich žiwí byli / a gůmi se řůdi-
li / gesto wssak neywíce na tom záležů / yaťž málo dolegů wsslyšsme.

Množstwů
Práw škod-
liwé.

¶ A yaťžkoliw některů Spráwcowé stawegů se časem / yakoby
nad takowými Práwy / Statuty a Řřady swými tuze ruku drželi:
wssak to nic stálého nebywa: nybř yaťžby buďto gich samých vlast-
ně / aneb někoho z přůbuzných a přátel gegich něco málo dotýkati
se chtělo / tať y hned nagđau ginau Glosu a wyklad / a nemusý ten ro-
zum toho Práva býti / yaťy gest kdyby se na gíného wztahowalo.

Spráwco-
wé nad prá-
wy ruku nes-
držů.

Nepravý
Saudce.

Yako něyafý wešty Kychtář vćinil : Když geden z Sausednow
geho přissel k němu a řekl : Pane Kychtáři / má Kráwa trčala se s
wassý kráwau / a zabila gi. Odpowěděl Kychtář : Pokudž tač
gest / powinen gsý mi kráwu mau zaplatiti. Ale když Saused o
brátil / řka : Pane Kychtáři wásse kráwa zabila mau kráwu. Od
powěděl Kychtář : Ny toč gest nětco gineho / yá tim winen negsem/
proč se twá Kráwa s ný trčala / kdo zabít ten tam / yá tobě negsem
ničýmž powinen / zč.

Czeho při
nařizený
práw sřetř
ti náležý.

A poněwadž gsém nahore zmýnku vćinil o Desateru Bo
žým přikázaný / pro lepšý wyrozuměný a wyswětlený té wěcy / po
třebý gest kratičce toto znáti. Neypřwé / Že wssyčni Spráw
cowé o to se s pilnostý přičiniti magj / když chtěgý něčtera gina Prás
wa / mýmo ta kteráž gsau w Dekalogu Páně / ustanowiti a wydas
ti / aby ge tač ana ten spuosob sformowali a řýdili / aby Božýmu Žá
konu a geho Swatým přikázaným w ničemž protivná a odporná
nebyla.

Wrchnost
žiwý hlas
žákona B.

Druhě / Že Spráwcowé nic gineho býti nemagý / nežli
žiwým hlasem téhož Božského Žákona. Nebo ačkoli swětlo rozus
mu přirozeného w srdcých lidstých swýtý / a poněkud samo od sebe
lidi tomu wywčuge / co činiti / a čeho zanechati magý / a že powin
ni gsau Přikázaný a Žákon Božý zachowáwati a plniti : wssač nic
méně musý Wrchnost swými obzwláštňimi rozkazy a swým hlasem /
Lidem to připomýnati / a k tomu ge zbuzowati. Třetý / Že pač

Wrchnost
má přestup
něky práwa
trestati.

Lidé newssyčni se dagý Práwy spravowati / ale někteřý tač gsau
nestydatý a nezbedný / že vćený Žákona a chwalitebná Práwa lehčos
myslně potupugý / a neposlušně y vrputně na odpor se gim stawěs
gý : Za tau přičinau poručil a přikázal Buh Wrchnosti tačowě
přestupněky Žákona a Práwa přísně pokutowati a trestati. A
yačž koli sám Buh tresce tačowě přestupněky / yačo Wražedlnýky /
Cyzoložněky / Tyranny a gim podobné / wssač obyčegně vžýwá k
tomu Wrchnostý yačo prostředkůw / sřze něž tačowě pomsty a pos
kuty swé wyřizuge a wykonáwá. Tač ztrestal Buh hanebný a
nestaudný žiwot y gine neschetnosti Antoniovy / ale sřze Cýsaře
Augusta. A k čemuby prosým byla Wrchnost : coby byli Saus
dowé a Práwa bez trestám a pokuty / než toličo pauhý a prostý zwuř :
Protož od mnohých schwaluge se propowěděný Eschinowo / kterěž
Demosthenes w gedné Oracy swé přiwozuge těmito slowy :

Práwo bez
Execucý nic
newážý.

Nihil valere ciuitatem, quæ neruos non habet aduersus facinoro
sos. Tač napsal y Pomponius in lib. 2. de origine iuris : Quòd
parum valeat in ciuitate esse iura, nisi sint, qui ea mandent execu
tioni. To gest : Za nic nestogý to Město / kterěž nemá mocy
strestati zlocince. Item. Malau platnost nesau Práwa a nařizený
w městě

w městě/ nenúli žádného / kdožby ge skutečně w Reflexy přivozował. Za tau příčinou wymyšleny gsú wsseliyafé rozličné žaloby/wedle powahy a způsobu každého prowinění. Kdež toho possetřiti slussy/ že žaloby yať utrpné tať městské/ negsau posledný díl práwa / pro kterážto tať obzwláštěnē Wrchnost nařúzena / a lidštemu pokolení od Boha dána gest. A Wrchnosti y Spráwcowé netoliko proto slowau Custodes legum, to gest/ Strážcowé a opatrownícy Práva/že věnní Práw w Librářích a Knihách chowagú a ostrúhagú: ale mnohem wíce/že přestupníky práwa a zločince příšnými pokutami trestcy/ aby tudy myslí a sedce lidšta k etnosti a dobrým skutkuom pohnuta a wzbuzena/a od hanebných neschetností odwedena a odstrassena byla. Ideo Plato vult, Eos, qui seruandis legibus praefecti sunt, incorruptissimos esse. Protož tomu chtěl mudřec Plato, aby ti kteříž nad práwy a řády/ yaťo Wrchnosti/ ustanoweni gsau/ newinní/ neporušeni / a bez wsseliyafé aubony byli. A protož dobrý Knúže a Pán nemá žádného příšněgi a twrděgi trestati / yaťo ty kteříž ustanoweni gsauce nad Práwy a řády/ vpřímne a wérné powolaní swého newykonawagú.

Wrchnosti
strážcowé
práva.

Magú býti
bez aubony.

A Má pať wrchní Pán aneb Knúže / sám prwní a neypředněgšy býti obráncé a ochráncé práwa/a toho wssého s neywětšy pilností se wystřúhati / aby sám dobrých práw zle nevžúwal a nepotrhowal/ tať aby o něm slusně mluwiti se nemohlo/ Summum ius, summa iniuria. To gest/ Neywyššy Práwo/neywětšy neprawost a křiwda. Ale má gedenkaždý Pán/Knúže/ Spráwce a ustanowitel práwa/toho celého vmyslu býti/a na to se rozpomúnati/ což onen Charondas Tyrius učinil. Ten městštiany swé/ kteříž až do prolití krwe mezy sebau se bau řili a roztržití byli / zase w mír a pokoj gedny s druhými wwedl. Wssáť aby se na potomný čas nic k tomu podobného nezbehlo/a taťo wého nebezpečenstwú wwarowati se mohlo/ wydal a nařúdil za práwo pro obecné dobré/ kterážby wssyckni městštiane/žádného owssem newymúnugú/ zachowáwali a drželi. Totižto: Kdožbykoli do shromáždění aneb do Rady obecné s braní a s kordem přišel/ ten každý aby y hned bez mílosti na hrdle trestán a zamordowan byl. A přihodilo se po nedlaubém času/že týž gmenowaný Charondas byw přes pole/ rozkázal swolati městštiany / za příčinou některých duoležitých potřeb/ a šel mezy ně/ mage připásaný meč w boku / tať yať s pole a cesty do města přišel. Když pať geden z spoluměstštianoow/ stoge neyblíže wedlé něho/ powědel k němu: Ty gsy taťowé práwo wydal/ aby žádný sem do Rady s kordem nechodil/a teď sám práwa swého nadržis? Odpowědel Charondas: Poněwadž gsem yať sám swé wlastní Práwo přestaupil a zlehčil / chey ge taťe sám swau wlastní krwú zase vpewniti a šwediti. A po té wytahw meč swúg/ nalehl naň/a sameho se-

A ostrúhati
práva.

Příklad na
Charonda
wi.

Zrcadlo do
brého sprá
wce.

be probodl. Mohl owssem tento dobrý Muž tím se wymluwiti / že gest přes pole byl a s cesty přišel / že toho z žádné drzosti a wssetečnosti / ani z potupy práwa nevčinil / a že tím nic zlého nemýnil : Ale wssak takowau měl do sebe vpřímnost a sšlechtnost / že toho trpěti nemohl / aby ho kdo pomlauwati a o něm připomýnati měl / že kterěz práwo wydal / toho sám nezdržel. Rozuměl tomu bezpochyby wyborně / že jakož Wrchnost nad lidem obecny m panuge a wládne / tak že panugú a wládnau nad wrchnostú Práwa. A Cicero welmi pěkně napsal : Magistratum legem esse loquentem : Legem autem mutum Magistratum. To gest : že Wrchnost gest práwo mluwicy : Ale práwo gest nemá Wrchnost.

Práwo panuge nad wrchnostú.

Wrchnost muože swá obzwlástenj práwa wydati.

Čtvrté / Magú také Spráwcowé wědět / že ačkoliw powinní gsau a dlužní Desatero přikázanj Božské za nejwyššj / neypředněgšj a nejwyborněgšj práwo držeti a mítí (jakož pak samo w sobě tak gest / a žádný člowěk w prawdě / nechť gest jakkoli rozumný a maudrý / nemuože lepššých práw wymysliti / nad ta / kteráž gest sám Buh přstem swým napsal / a w nich wložal tu obogú wěc / kterábychom se y ku Panu Bohu swému / y k lidem jakožto k swým bližným chowati měli) Wssak proto z mocy sobě od Boha poručené mohau a magú gina také práwa swým poddaným ustanowiti a naříditi / kterážby práwu Božskému a desýti geho přikázanjm odporná nebyla / ale toliko gewykládala a wyswětlowala. Ku příkladu : Když Buh dí / Nevcinýš krádeže : dáwa na rozum / že negsau wssěcky wěcy w Swěte owssem wesiněs obecne / ale že wladářstwú a wlastnosti gměnj a držejnj statkuow aneb zbožj rozdiľná gsau / a kdožby se pokušsel druhému geho wlastnj statek odcyzyti a sobě přiwlastniti / ten takowý že se krádeže dopaušstú. A poněwadž w Dekalogu Swatém toliko wúbec zmýnka se dege o wlastnosti statkuow / a wssak mnohé cesty a prostředkowé práwa gsau / gýmiž Lidé k takowé wlastnosti a wladářstwú přicházegú / a gi dosahugú : Z té přičiny potřebú bylo Wrchnostem / a tēm genž Práwa spisowali / aby o těch wěcech rozdiľně a obzwlásteně spráwu vcínili / a to wyswětlili / která a kudy gedenkáždy Statek swuog sobě wlastnj vcíniti muože. Pročez wymysleni Trhowé přegsau rozličnj Contractus a Trhowé / jako kaupé / prodag / siněna / a ginú k tēm podobnj. Podlé toho také weyslowně se oznamuge / která Contractus moc magú / a která nemagú. Jako kdybych w někoho nechal základu na ten spůsob / gestližebych takowého základu na určitý čas a den zase newyplatil / aby se w wěřitele prostal a za nim zuostal / takowý Contractus nemá swé mocy / ale zamýta se w práwúch jako nepořádný. C. de pactis pignorum & lege commissoria.

Wýklad výpřikázanj.

Trhowé přewymysleni.

Z toho ze wssěho patrně gest / že Wrchnosti a Spráwcowé powinni gsau Města a Země dobrými a wžitečnými Právy náležitě opatro-

opatrowati / wssať aby ta Práva / yaťz giťz negednan oznámeno / Zá-
 komu a Příkázaným Božským na odpor nebyla / ale s nimi se srowná-
 wala. Zase proti tomu / poddaný magů týmž Práwuom poddání
 býti / a ge s pilností zachowáwati. Yaťz o tom Empedocles Agri-
 gentinus dobře powěděl / že měšťianuom tať dobře naležů Bogowati
 pro obhágený Práw / yaťz zdů městských. Ciues non minus oportere
 pugnare pro legibus, quàm pro mœnibus. Proto že žádné
 město bez Práva zrušiti ani zachowáno býti nemuože / bez zdů a pew-
 nostů muože.

Co se pať nařúzený a ustanowený Práw dotýče / o tom Eras-
 mus welmí pěkné a užitečné naučený dáwa / kdez takto dŕ: In conden-
 dis Legibus illud inprimis cauendum, ne quid oleat fisci lucrum: nec
 ad priuatam procerum commoditatem, sed ad publicam utilitatem
 referantur omnia. Alioqui ne lex quidem erit, ni iusta, ni æqua, ni
 publicis commodis consulens. To gest: Při nařúzený a usta-
 nowený Práva / toho s pilností a předkem wystřúhati se slusť / aby
 se k wlastnímu užitku některých předněgšých obywatelů newztaho-
 walo / a Komorau Knížetcy nezapáchalo / ale aby k obecnému dobrému
 wssch měšťianuow a stawůw směřowalo. Nebo ani práwo prá-
 wem býti nemuože / nenůli sprawedliwé / nenůli rowné / nenůli obecné-
 ho dobrého wyhledáwagůcy. A při tom y toho powážiti slusť / že
 některá Práva srownáwagůcy se s Desaterým příkázaným Božým /
 nemohau se nelýbiti Bohu / ale že on ge sobě oblibuge. Yaťz pať sám
 on nad tím místrem gest / a za tau přičinau tať to nařúdil / aby se lidé
 spolčowati / a w té společnosti gedni s druhými gednati a handlowati
 mohli. A nemagů lidé tať o tom smysliti / yaťoby se to manij a ná-
 hodau stalo / ale že ta konečná wůle Božů gest / když my po dobrém řá-
 du a práwých stogůme a ge zachowáwáme / tať aby ti lidé škroceni a
 yaťo w vzdu pogati byli / kterůž milostné towaryšstwo a společenstw
 lidské zrušiti a roztrhnati vsylugů.

Mohloby se tuto mnoho příkladůw přednesti těch měst / kteráž
 škrze dobré řády a práwa / w welikau moc zrostla a w bohatstwů se roz-
 mohla. Ale poněwadžby ta wěc škáro celé obzwláštnej Knihy potřebo-
 wati chtěla / anobř / yaťz se obáwa / nemohloby to wssě s dostatkem w
 gednu Knihu pogato a zawřúno býti: Protož yať tuto kratičce toliko
 na některé obce a města / yaťz rŕkagů / prstem wkaži / w kterěz se netoli-
 ko Cžtenář co w Zrcadlo nahlédnauti / ale y Spráwcowé gich násle-
 dowati mocy Budau / aby swá a sobě k spráwě swěřená a poručená mě-
 sta / týmž spuosobem / dobrými / počestnými / sprawedliwými a maud-
 rými práwy opatřiti / a nad nimi opravdowé ruku držeti hleděli.
 Mezy ginyými pať mnohými přednů chwálu od Starých magů / w
 Zemých Řžeckých Lacedemonstů a Athenienstů / a we Wlassých

Měšťiané
 magů býti
 Práwuom
 poddání.

Práwo má
 směřowati
 k obecnému
 užitku.

Bůh y lidé
 šké práwo
 oblibuge.

Města
 chwaliteba
 nými Prá-
 wy opatře-
 na.

W Athe-
nách mno-
lehkomysl-
nosti/a proč

Mocni prá-
vo protřu-
gů/co brau-
cy pavučí-
ny.

Křijmané
přísně nad
právy ruku
drželi.

Města Křij-
má.

Křijmané. Ačkoliw Xenophon weliký rozdíl činí mezy téma oběma
Křeckýma městy / a Lacedemonským daleko wětšší chwalu dáwa / než
Athenienským. Jakož pak nemůže se ginať řícy / než že w Athenách
mnohém wíce nacházelo se neřadůw a lehkomyslnosti při měšťiánech /
než v Lacedemonských. A protož také w Athenách mnoho zlých / ne-
važných a lehkých lidí k správě obecné se připaušstělo. Aníž to ginač
gíti může / kdež žádné přísnosti není / a zlíw neschetný lidé wedle prá-
wa se netrestcy. Pročež y Plato powědel / že cožkoli dobrých lidí gě w
Athenách / ti wššykni musgú sami z sebe a od sebe dobrý býti / poně-
wadž se žádný přísností práwa k ctnosti a schetnosti nepřidržuge / a-
le gedenkaždý žiw gest podle své lůbosti a wůle. Některého času na-
wratil se geden Spartánský z Athen zase domůw / a otázan gsa od gi-
ného / yaťby mu se Athenienský lůbili? Odpowědel že mu se we wššem
dobře lůbí / a že gsau wššykni chwály hodni. Čemuž když se drubý
narámně diwíl / a ptal se na příčinu takowé odpowědi / řekl mu dale o-
nen: Ta gest (prý) toho příčina / že w Athenách ničehož za hanbu a
hřích nadržú / aníž tomu w čem za zlé magú. A bezpochyby žeť gsau
někteřij možněgšy a mocněgšy měšťiáne působili a činili což sami chtě-
li. Jakož pak y podnes takowú Jančowé / žádného práwa ani zápo-
wědi sobě nic newažú / ale vsylgú mocý protřhnutí wššeliký dobrý
řád / anobřz y Práwa / aby swú kralku provedli. O čemž y Anachar-
fis Scytha welmi maudče powědel: Leges araneorum telis esse similes,
in quibus infirmiora animalia hærerent, valentiora perumperent.
Ita Leges, humiles ac tenues constringunt, à potentibus impunè vio-
lantur. To gest: Práwa gsau rowně yaťo pawučina. Nebo yaťo w
pawučině malé musky wáznau / ale welicy braucey snadno ge prorazý
a vletí: Tak y práwa wůžú toliko chudé a chatrné lidi / ale mocný a
bohatý swobodně ge ruffý. Stobæus to propowědení připisuge Zaleu-
kowi / kterýž práwa Lokrenským wydal / a takto powědel: Leges ara-
nearum telis similes esse. Nam si musca aut culex inciderit, retinetur:
si verò vespa aut apes, disrupta tela auolant. Ita se res habet etiam in
legibus. Ale v Lacedemonských wššeko přísnégi a opravdowégi se
dalo / yaťo y v Křijmanůw / kdežto zřůdka takowých welikých a bla-
watých Jankůw vřanowali. Jakož o tom swrchu na důle zmůnka v-
činěna. Za nassých časow a w Křijssy gest také nemálo čistých měst /
kterážto dobrými a spravedliwými Právy wyborné opatřena a obra-
žena gsú / yaťo Strasburg / Basilea / Augssburg / Normberg / Worms
Lipsto / Wittenberg / Magdeburg / Luneburg / Brema / Brunsswig /
Wratislaw / a některá wíce města Saska / kteráž se také za tau příči-
nau welice zmohla a zbohatla. O nichž není potřebú mnoho psáti /
ale dosti gest gedním slowem zmůnku učiniti. Nebo w takowé gsau
nyní poctiwošti a slawě / že se obáwám / aby psaním mým a chwálan-
mau

za to mám / že takowý lidé nemnoho dobrého w obcy spůsobů / a málo
vžitku přivedau / kteříž tak daleko nepřišli / a tolik rozumu nemagů /
aby wěděli a uměli své věci dobře zříditi a spraviti.

¶ Zvláště pak byloby potřebů / poněwadž na mnoha místech Rodičowé
Rodičowé tak gsau nedbanlivý a nepilný zvedení svých dětí / aby zanedbáwa
se něčemu z mládí učili / z čehožby se potom poctivé žiwiti mohli / gů svých sy-
ale gestli že gsau geden Roč aneb dvě léta do Školy chodili / a čí- nuow.
sti y psati se naučili / potom gich nechagů taulati / procházeti a pro-
gůždět se po městě pod pěkným Pyrem a s dlouhým Kapřem / ya-
ko mladých Grabátek aneb Panuow / až se y ožený. A jakžkoliv
gim Statku / peněz a velikého zboží po sobě zanechagů / wšak ani to
dlouho trwati nemuože / když se nic nepřidéláwa / ale naposledy přichá-
zegů na mizynu a na žebrotu / opustů manželku y děti / a běžů přeč.
Byloby (řku) potřebů / aby y k tomu Wrchnost pilně dohlýdala / a
rodice přísně přidržela / aby své děti a zvláště syny / kteříž po nich
gméno y statek děditi magi / tak chowali a wedli / aby časem svým neto-
liko sobě ale y obcy a vlasti ku poctivosti a pochwale žiwiti býti mohli.

¶ Tutoby potřebů bylo napomenuti Wrchnosti o zlořečených Židé nema-
židech / aby gich na svých Knížetstwach / Panstwach a w městech ne- gů mezy kře-
přechowáwali ani netrpěli / aneb při neymenšším tak wysoce gich sobě stiany trpě-
newážili / a tak velké swobody a zwůle nepropůgčowali a nedopausště ni býti.
li. Ale poněwadž widům / že swět tento w lašomstwach a wyhledáwa-
nů vlastního osobního zysku wšeckem pohřýžen gest / a že žádná na-
pomenutů jakoli věných a slavných mužow / kteříž twrdě proti
židům a gůch neshlechtnostem psali / nic spůsobiti nemohau / a žádné
platnosti nenesau / nepokusým o nich tuto mnoho psati / abych za pří-
činau gegich daremně práce nemařil. Kterěž gsau Wrchnosti pobož-
né a křesťanské / a mnoho sobě vážů slova Božůho / a cti syna ge^o mí- Židé vhlaw
lého Pána Gezu Krysta / gehožto židé gsau vhlawnů a neyhorššý ne- nů nepřáte-
přátele / a gemu jakž neywůce a neypotupněgi mohau rauhagů se a zlo- lé Krysta.
řečů : ti dobře budau se wěděti yak k takowým potupníkům / zlolegcům
a hancům spasitele gegich zachowati. Kterýmž pak wždy tak mnoho
na těch hanebných a zlořečených židech záležů / že pro ně nedbagů ani na
slovo Božů / ani na čest geho milého syna / ani na obecný prospěch a
vžitek svých poddaných / ani na vlastní spasenů své / pro neyaky cha-
terný zysček aneb něco gineho : Ti mohau také předse to činiti / a ži-
duom třebas až do Saudného dne předního místa přiti / ge w po-
ctivosti mýti / a třebas za pauhau Swátost ge držeti a ctíti.

Wšak proto slychal gsem někdy / že mnozy a w rozumu gisté nezpoz- Kdo židy etj
díli lidé / za to měli a tak smeyšleli / že ti gesto tak mnoho o židech málo drží o
drží / málo sobě vážiti musgů svého náboženstwach / a že Pána Kry- Krystu.
sta / gemuž se židé hanebně a potupně rauhagů / nemusgů mýti za

Kdo Pánu
swému pře-
ge/ nenáwi-
dí gebo ne-
přatel.

Židé wšeho
zlé° půwod.

Prawy Kře-
stian řídky.

swého Spasitele/ ale tegně a pořautně býti gebo nepřátelé. Kowně
yako ti/ kterých časem nepřátely Pána swého přechowawagů/ w počti-
wošti magů a sředrugů/ za ty slusně gmůni a držáni býwagů / že Pá-
nu swému nemnoho dobrého přegů/ ale tegně a nepřátelsky o něm vřlá-
dagů a gemu se proti wů / poněwadž to nawzdory gemu činiti směgů.
Gesťoby toho gisté nečinili/ řdyby Pánu swému dobrého přáli/ nybrž
wíce na toby myslili / kterakby nepřátelé Pána gegich za swémyslnoř
a spauru swau hodně záplaty a mzdy dořli. Ale buř yak buř/ wřdy
to giž negednau sřuseno gest/ že gsau židé malo co dobré° w Křestian-
řtwu spůsobili / ale proti tomu mnoho zlého a sřkodného nasřogiti w-
měli. Pro kterau pař přůčinu nynů na některých můřtech mnoho tak
tuze nad nimi ruku drži/ byloby se owřsem čemu podiwiti/ řdyby to zge-
wně a patrně nebylo/ že některů pro wlastnů zysř a wřitek/ wřecto buř
yakkoli nekřestiansřké a neslusně/ wřiniti směgů. Ginů chřegů chwáleni
býti/ řdyž co dobrého wřini/ gině hanegů a žadného nesarugů/ aniž
na to co dbagů/ řde gegich duře a swědomů zůřtane/ aby se opravdo-
wě chlubiti mohli tim slowem : Semper contrarius esto. To gě : Buř
wřdycky wřsechněm odporů. Ž čehož wyborně poznati se může/ yak
z řůdka nalezen býti může prawy Křestian/ a že owřsem snadno gě o to
pěkně mluwiti/ ale nesnadno toho sřutkem a prawdau dořazati.

**Že dobrů/ zachowalů/ ctnů a sřle-
chetnů/ a ne zlopowěřnů a lehčů lidé do Rady obř-
řani/ a na Auřady řazení býti magů.**

Kapitola Páta.

Dnewadž řžděmu Měřtu welmi
mnoho záležů na těch osobách / od kterýchž
řřzeno a spravowano býti má/ protož sewřřý
bedliwostů a pilnostů o to peřowati / a to o-
patrowati slusř / aby Auřad a Rada w mě-
řtech řžděho řasu/ dobrými/ zachowalými/
hodnými/ maudřými/ ctnými a rozřřastnů-
mi lidmi osazena byla. Obzwlářřně pař ta-
řowů lidé ř tomu woleni a obřřřani býti magů / kterůžby nebyli zlopo-
wěřnů a podezřelů/ a kterůžby zlého a neřadného řiwota newedli. Nes-
bo dobre Pythagoras powědel : Ciuitatem optimam esse, quae viros
bonos habet. To gest : že to neylepřřý a neywyborněgi spravene a
nařřřzeně Měřto gest/ w němž dobrů lidé a měřřtiane bydlegů/ a wřřř-
cni spo-

Dobrů lidé
řřenot mě-
řta.

Si lanius pistor, caupo, danistáq; regnat,
 Quæ miseris illa ciuibus vrbe salus?
 Tam felix horum Respublica crescat oportet,
 Quale quod esuriens curat ouile lopus.

Od kud dra-
 hory w mē-
 stech.

To gest :

Kdež Purgmistr wjno a piwo dáwá/
 Kadnĭ Pán po wĭli maso prodáwá/
 Pekař sobě sám yařz chce chleš wářzĭ/
 Tuť se chudĭně wssecky wěcy drařzĭ.
 Co hádáš/ kterak se weđe w té Obcy?
 Yaťoby wlků poručil strařz Owcy.

Nebo powěz mi prosým tebe/ co gest w městě/ Bez čehožby tať lidé býti nemohli/ yaťo gest Chleš/piwo a maso: Tomu pať třemu ceny we-
 dlé běhu a hognosti každeho roku buďto přískatuge aneb spada/ a po-
 dlé toho musy šacowáno/ sazeno/ zweyřřeno/ zmenřřeno/ kupowáno a
 prodáwáno býti? Kdyř se tedy časem tressĭ nedostatek těch wěcy mě-
 řtu potřebných / a rada o to držána býti má / kterakby se opatřiti a w
 řád wwesti měly/ ti Páni kterĭž w tom obchody a řivnosti swě weđau/
 aťkoli šnad na oko a poněkud swěho wřtaupĭ / wřřak proto welmi ne-
 řnadně a těžce taťowě gednánĭ gde/ dřĭwe než se dotčený nedostatek k
 náprawě přiwede. Nebo ginĭ spolu Kadnĭ na dřle gich wřřanowati
 a wřřetřiti musgĭ / nesměgĭce weđle powinnostĭ swých na dobrý řád
 nastaupiti/ pro gegich moc a podřřatu/ a že gřau šnad v weliké wařno-
 řti. Ginĭ pať gřau s nimi přátelřřwĭm a řřwagrowřřwĭm řřřřněnĭ.
 A tať obogĭ toho hledĭ/ aby gich na sebe nerozhněwali. Interim pa-
 titur iustus. Za tim hyne šřrawedliwý/ a chudĭna musy tu swých wla-
 řuow/ swěho potu y řřwe netoliko nastawiti/ ale y nechati. Čžehoř se w
 prawdě w chwalitebně řřřzených městech / a kdeř se dobrý řád a Regi-
 ment drřĭ/ yaťo w Lipsřte a na giných mnohých mĭřtech neděge a ne-
 řpĭ. Wřbrř to se s obzwlářřtnĭm ředliwým pozorem opatřuge / aby
 taťowĭ lidé do Rady sazeni/ a k přednĭm Auřřaduom městřřm přĭ-
 pausřřĭni nebywali.

Chleš/ pi-
 wo a maso
 neypotřeb-
 něřřĭ w mě-
 řte.

Křemeřřnĭ
 cy neradi řř-
 du obwřřařř-
 gĭ.

A Přes to zachowáwá se w některých obcech y ten zly a řřřodliwý
 obyčeg/ že k Šřrawě a Auřřadĭm města toliko Synowé městřřĭ/ a tu
 zrodilĭ/ prawo magĭ a powolani řřwagĭ. Giné pať přĭchozĭ/ a kte-
 řĭž od ginud přĭřředřře tu se osadili/ pomĭgegĭ/ w potupě magĭ/ a gin
 k Šřrawě niřřadnĭm řřřřobem přĭřřtaupiti nedopausřřegĭ / By pať ti
 negednau/ yaťz se tressřuge/ daleko hodněřřĭ/ řřřřobněřřĭ a wřřitečnēg
 řřĭ k tomu se nacházeli/ než domácĭ. Gessřo neywĭce k tomu se problē-
 řati má a toho řřřřřiti/ hodĭli se tento aneb onen k Auřřadu / a gestli k
 tomu řřřřobnĭ/ čili nenĭ. Taťk gřau někdy Atheniensřřĭ čĭnĭwali / že
 přĭchozĭ a od ginud rodilē obywatele a městřřĭany / netoliko k Šřrawě
 wě obce swě přĭpausřřřřili/ ale y za neywřřřřĭ a řřeytmany času wálky ge
 wolĭwá

Od ginud
 rodilĭ magĭ
 li se k Šřrawě
 wě přĭpausřř-
 řřřřti.

Přĭklad
 Athenian-
 řřřřĭch.

neyředněgšy / lečby to dostatečně pokazal / že gsau předkové geho od Pradědůw až do čtvrtého kolene sedlacy byli / totiž že gē se z obecných měšťianuow / aneb yakž říkame / z stavu měšťského / a ne z Rytýřského řádu narodil a possel.

Proč semoc
ní k správě
nepřipau-
stěgij.

A yakož v Panůw Benátčanůw w městě gegich neywywysse-
něgšy gsau a neywíce mohau / ti genž z roduow starožitných a slaw-
ných possli : tak w ginych městech / kteráž gsau pod Jurisdikcy a Pan-
stwým Benátčanůw a gim přináležegij / býwagij welmi málo wssy-
mání a wážení / aniz se do Rady a k správě města připausstěgij. To
pak za tau příčinau se děge / yakž některij saudij / aby někdy pozdwůže-
nij a baučky nestropili / kdyby gim přijlis mnoho w správě a Regi-
mentu dowoleno bylo / odkudžby na město škoda a snad y konečná zá-
huba a zkáza přigijti mohla.

**Spráwtowé w městech powin-
ni gsau předewssemi wěcmi nařiditi Konsystore a Sau-
dy duchownij / pro mnohé příčiny / a neywíce pro tu / aby mezy
Měšťiany počestná kázeň a Křestianského pobožného žiwota chwa-
litebné dobré obcowání wzděláno a zachowáno býti mohlo.**

Kapitola Šesta.

W Cýrkwi
potřebij řá-
du.

S. Pawel
hrýšněho
wylaučil.

Příčiny řá-
zne Cýrkew-
nij.

Dněwadž Swatij milij Aposstolé /
a zwláště S. Pawel / onde y onde w swých
Epistolách a psaných sewssy pilnostij wěr-
ně radij a přijšně napomijnagij / aby mezy
tými / gestto gsau prawdu Swatého Ewan-
gelium poznali a přigali / wssěcky wěcy řáde-
ně / pobožně / počestně a Křestiansky se daly /
wedle rozkazu a wíle Pána Boha a ge^o mi-
lého syna Pána nasseho Gezu Krysta : A S. Pawel zwěděw o tom /
žeby se Koryntstij gináce chowali / a trpěli mezy sebau gednoho / kterýž
Otce swého ženu / to gē macechu swau za manželku pogal / tak se z toho
zarmautil a pohnul / že ho do kládby dáti / a z společnosti swatých wy-
laučiti a wywrcy rozkázal : A tím příkladem swým předepsal a vřázal
fformu a prawý spuosob Kládby a wylaučení z Cýrkwe kterakby se
to mezy wěrnými Křestiany nařiditi a zachowati mělo : Protož we-
dle toho / a pro giné mnohé příčiny (zwláště že wssudy na wsse stra-
ny welmi málo gest těch / kterýžby podle Ewangelium Krystowa po-
božně a swatě žiwoty swé wedli / a že potřebij gest Lidi wstawičně od
Bezbožnosti odwozowati / ku pobožnosti napomijnati a wěsti / a kdez
lastawé

laskawé napomenutij a wedenij nic nespomaha a neplatij / s přikrym trestanijm přikračowati / a wedlé Slowa Božjho pokutowati) protož (řku) naležitě a welmí potřebné gest / aby w Zemjch / po Kragjch a w městech / obzwláštňj Consistoria a Saudowé duchownij nařjzenj a wystaweni byli / kteřjžby neřády stawowali / a kdyby se co nesuslného kde přihodilo / wedlé obecného zřjzenij a swolenij rozezňawali a přetřowali.

¶ Do takowé pak Konsystoře náležegj a woleni byti magj mužj rozumnj / maudřj / wčenj / Křestiansstj / pobožnj a Bohabogjcy / kteřjž gsau dobré powěsti / bez aubony / sednatj / zmužilj a nestrašlívj / aby k lidem pro gegich neschetnosti a weystupky opravdowé přikračowali / a proti nim wedlé spůsobu a naučenij Pana Spasitele nasseho (Matthaus w řviij. Kap.) procedowali a ge trestali. Jakož gsau Superintendentowé / Farari / Kazatelé a ginj služebnjcy Cýrkewnj / y rozumnj / zběhlj a zkussenj Juristowé aneb Doktorj w práwujch / kdežby se nagjti mohli. Nemuože se dostatečně wyprawiti / yť takowj Křestianskij skutek mnoho dobrého a wžitečné přinássj / a yť welikj rozdjl gest mezy těmi městy / kdež se ten Křestianskij řád a počestná kázeň držj a skutečně zachowáwa / a mezy těmi Obcemi / kdež Wrchnosti a Spráwcowé nechagj wssého giti / yť samo od sebe gde / gedenkaždj žiw gest yťž chce / a wěssjho hřjchu žádného nenj / yťo nahřjchy zehratj a nařjkati / a lidi pro ně trestati a káratj.

¶ Takowá pak Disciplina, kázeň a Duchownj saud / nemuože ani dobře a chwalitebně nařjzen / ani stále a trwánlívě zachowan býti / leč mu Wrchnost a moc swětská napomahati / a nad nim ochranau ruky držeti bude. Jakož pak powinna gest tim každá Wrchnost / za přjčinau powolanij a Auřadu swého / kteřjž giste z wjle Božj na sobě nese. Vybrž / což wěssjho gest / y samy Wrchnosti Swětské / pokudž chtegj Křestianské byti / a za ty se wydawagj / tak dobře jako ginj obecnj Křestiane / té Konsystoři a Duchownjmu saudu / a tak y Cýrkewnjmu trestanij a káznj / poddani gsau / a byti magj. Kteřjž pak nechtegj byti Křestiane / ti mohau činiti / a w swobodě tela choditi / yťž se jim ljbj / yťo ti genž negsau w společnosti a obcy lidu Božjho / o nichž také y Swatj Pawel napsal w j. Korinthjm w v. Kapj: řka : Proč yá sauditi mám ty / kteřjž wné gsau ? Nebo ty / kteřjž wné gsau / Bůh saudj. Tim spůsobem Swatj Ambrož Biskup Meylandskj / Cýsaře Theodosya do kládby dal / a z společnosti Cýrkwe wylaučil / za tau přjčinau / že gest bez pořádného wyslyssenij w Thesalonyce newinnau krew wylil. Jakož pak ten pobožnj a dobrj Cýsař pokorně a ponjženě takowé trestanij y kázeň podstaupil / zgewně před Cýrkwuj poťanij z hřjchu swého činil / a potom zase rozhřjssenij od Swatého Ambrože přigal.

Yacj magj byti Konsystorianowé.

Wžitek saudu a kázně duchownij.

Wrchnost swětská má duchownj pomahati.

Wepoddanij káznj / nesnj křestian.

S. Ambrož Cýsaře wylaučil.

A že pak ta Historia velmi pěkná gest a paměti hodná / položím gi tuto krátce / yaž gi wypsalí Theodoretus lib. 5. cap. 17. Sozomenus lib. 7. cap. 24. Philippus Melanthon lib. 3. Chronic. W městě Thesalonyce néyaky Wozatag správce Ludorum Circensium učinil násylj gednomu mládency. Toho Wozatage Heytman Vdericus dal do wězenj. Potō když nastawal den Turnagūw a kratochwilj rytjřských / lid obecni toho města žádal Heytmana / aby gim Wozatage k té slawnosti propustil / a že toho obdržeti nemohl / zbauřil se / až w té rum-

C. Theodosius reysse y Heytman zabít byl. **C. Theodosius** vslyssew o tom no amně se rozhněwal / a poslaw tam několik Praporců lidu walečného / rozkázal těch Suricūw / kteřjž při tom skutku byli / gisty počet zmordowati / za kteraužto přjčinau zhynulo w tom městě do sedmi tisíc lidu / a mnozj z nich gesto tím ničjímž winni nebyli. Nebo přespolnj / kteřjž gednať buďto k městu připlauli / aneb s cesty přissli / nenadale gjmáni byli / a dali se žalostiwj mordowé / z nichžto y tento byl : Néyakému

Otec zasyny Kupy wzati byli dwa synowé. Otec chtěge Synuom pomocy / sameho sebe na smrt wydati chtě / žáda ge wogakuow / aby ho zabili / a slibuge gim dati cožkoli zlata měl / toliko aby oba syny geho žiwili. Oni slitowawsse se nad nebohým člowěkem / dali mu na wůli / aby sobe gednoho ze dwau kterehožby chtě wolil / ale obau že propustiti nemohau / proto žeby počtu vyplniti nemohli. Otec s pláčem na oba wzhlédage / žádného woliti nemohl / ale tať dlanho w pochybnosti byl / neť oba zasowen wěrně milowal / až Wogacy oběma konec wdělali. Po tom truchliwém a žalostiwém krwe prolitj spáchaném w Thesalonyce / když

C. Theodosius Cysař Theodosius w Medyoláně byl / a do Chrámu s komonstwem swým wgůti chtě / wysseł proti němu S. Ambrož Biskup to° města / a wga w Cysaře za geho Ssarlatowj pláště / w přjtomnosti wsseho lidu / řečl k němu : Siste gradū : Homini enim ob peccata prophano, & manus innoxio sanguine cōmaculatas habenti, fas non est, antequā pœnitentiam egerit, vel sacrū ingredi solium, vel ad diuinorum mysteriorū communionem admitti. To gest : Stjg Cysaři. Nebo žádnému člowěku zgewnýmj hřjchy bezbožnému / a krwj newinnau ruce zprznené magjčjmu / neslussj / prwé nežby poťanj činil / ani do Swateho Chrámu wgůti / ani swátostj Krystowých s ginými wěrnými poťjwati. Cysař podiwiw se té swobodě Biskupowé / a čige to an wlastnj swědomj naňho žaluge / nawrátil se zpátkem / želel na swuog hřjch / a s pláčem slzawým wkazuge na sobe poťanj / celých osm Měsycūw do společnosti a zboru Cyrkwe nechodil / na Palácu swém na hřjchy swé nařjřage a tauže. Potom na den Božjho narozenj / měsyce Prosynce / přissel k Chrámu / a pokorně žádal rozhrjssen a do Cyrkwe přjpuštěn býti. Swatý Ambrož rozhrjssenj mu zwěstowal / a při tom napomenul ho / aby takowé Práwo wložil : Aby po wypořádě

a rozkazu Cysářském / do třicátého dne žádný wíce na hrdle trestán nebyl / a to proto / aby z nahlosti přehleho hněwu / někdo opět bez winy o život nepřišel. Vt post relcripta Imperatoris differantur supplicia capitalia dies triginta, ne rei iniusta ira, rebus non satis inquisitis, interficerentur.

Právo C.
Theodosia.

¶ Z této Historie patrně a swětle poznati můžeme / jaký gest rozdíl mezy saudem a trestáním Swětským / a mezy saudem a kazní duchovním aneb Cyrkewním / a že Cyrkew z mnohých důležitých a newyhnutedlných příčin musy mítí obzwláštňú kázeň / kterauž sám Pan Krystus (Matth: w xviij.) nařídil a wyměřil / při nůž pastýřowé dušsy lidských a Spráwcowé Cyrkwe zůstawati magů / a ničehož se wíce přes to nevgůmati / ani moc swau wyšse a přúšněgi wěsti / aby se nez dali wíce Tyranstwů a panowaní nad lidmi žádati a wyhledawati / nežli o to pečowati / kterakby owčičky gegich ku polepšsenú a naprawenú / we wšsy dobrotiwosti a milosřiwosti přiwedeny byly. Co pak ti za příčiny magů / kterůž ani Konsystoře ani kázně žádné trpěti nemohau / a proto nic méně za dobré Křestiany držani býti chřegů / tomu ya nerozumům / také se o to hádati nebudu / nechť sami z to° odpowůdaji.

Rozdíl mezy Saudem duchovním a swětským.

¶ Náležegů pak k takowému duchovnímu Saudu předně ty rozepře aneb procesowé / a z nich pochazegůcy rozsudkowé y Ortelowé / gichž se vžúwati musy proti těm / gestto w zgewných zewnitřních hřúšsých / ku pohoršsenú giným zůstawagů a ležů / gestliže od nich přestati nechťegj. Potom když časem mezy Dčiteli newole / rozepře a hádka powstane / strany wčenú o některém Artykuli wúry nassy Křestianské / náležú Konsystoři takowau wěc skrze mýrné a slusné prostředky časné / prwe nežby se daleko roznesla a rozmohla / přetchnauti a spokogiti. Třetú / Rozeznawagů se obyčegně w Konsystořích pře a odpory o Manželstwú / s kterýmiž obzwláštne mnoho činiti Saudcowé múwagů: Pročez y před časy Biskupowé tak mnoho o tom Práwo a Kanonůw wydali / z nichžto negedni potrebowaliby proměny a oprawy. Nebo častokráte se přiházý / že geden manžel druhého lehkomyslně opustý / a vteče od něho bez příčiny / někdy se manželé strownati nemohau / časem geden o bezhrdlý druhého wkládá / a gedna strana tak mno° příčin druhé dáwa / že ge Saudcowé rozwesti a rozlauciti musy. Také nemálo zanepřáždňenú a práce býwa / strany tegných pokautných slobůw a záwazkuow k manželstwú / kterůž se mezy mladými lidmi / bez wedomú a wuole rodičuw a staršsých / téměř každodenně zbůhagů.

Co Konsystoři řúditi a sauditi náležú.

Saud duchovním saudú o Manželstwú.

¶ O těch wšech wěcech pořádně tuto wypisowati / byloby welmi dlouho / a snadby potrebowalo obzwláštňú Knůhy. Ale poněwadž o tom Philippus Melanthon a ginú mnozý slawnú a wčenú mužů s pilností y obšsyrně w swých Knihách psali / zanechám to° nynj při tomto

Kázně a
kládky w
Cyrkwi po-
trebuj.

Cýsařové z
Cyrkwe wy-
laučení.

krátkém a sprostném napomenutí: Totiž/že mi se za velmi potřebné
widí/ pokudž bychom chtěli Křesťanský život a počestné obcování
mezy lidmi zachovati/ aby tím spůsobem a tou cestou strze nařízení
Duchovní Konyštoře/ a Kládky aneb Kázně Cyrkwní/ neschet-
nosti a hříchové přerhování a trestání býwali. A že ten skutek do-
brý a Křesťanský gest/ to gsem napřed z příkladu Swatého Pawla
a S^o Ambrože vřázal. Čteme y to w Historiích / že S. Wabi-
las Biskup Antyochenský / raděgi krew swau wyliti chtěl / nežby Cý-
saře Numeryána / kterýž se modloslužebenstwím pohanským zprznil/
do Chrámu a společnosti giných Křesťanůw připustil. Tomu nás
podobně čte se o Swatém Chrysoptomowi. Item / Fabian Biskup
Ržijmský / prvního Křesťanského Cýsaře Filippa / za příčinou ně-
kterých zgerwných hřichuow / do kládky dal / a do Cyrkwe ho / ani k
Weceri Páně připustiti nechťel / až prwe mezy ginými poťáný činil / a
stoge před Kostelem / za odpustění a rozhrůščení žádal / a ge obdržel.

**Správcům a Wrchnostem ná-
ležij mezy giným y na to bedliwý pozor mýti / aby w Mě-
stě mládež dobře zvedena byla / a ctnosti y sšlechtnosti zwyťkala.**

Kapitola Sedmá.

Wrchnost
má na mlá-
dež pozor
mýti.

Wes toho
městům wel-
mi potřebuj.

Sedma Aristoteles weliký a wznessený Mu-
drec püsse mezy giným a napominá w swých
Knihách / kteréž o Politij sepsal / že ti kteréž
gsau w Městech a Obecch za Spráwce na-
řízení / a giným Práwa / Ržády a Statuta
wydávagij / předně na to s pilností mysliti /
a o to bedliwau péci mýti magij / aby té část-
ky nezapomýnali a nezanedbáwali / kteréž se
k počestnému zvedení / a dobrému wywčení mládeže wztahuge.
Nebo kdež se ta wěc / za jakými pat koli příčinami opausťij / tu ne-
muože Město aneb Obec než welikau a znamenitau škodu wzyti.
Aprtož chceli kdo dobře nařízenau Politij a řád w městě mýti / ten
musy neyprwe od mládeže začíti / aby gi w dobrém vmění a Křes-
ťanských počestných mrawých založil a wzdeláwal. Apowěděl A-
ristoteles / že ta wěc netoliko w každé dobře nařízené obcy wysoce po-
řebná gest / ale také že Regentům a Správcům náležij nad tím ru-
ku držeti / a to s pilností opatrowati. Legumlatori (inquit) pluri-
mum operæ ponendum est in puerorum educatione: quod in ciui-
tatibus

Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames ?

A Čzteme y to / že onen slawný a maudrý Cýsař M. Antoninus Auředníčy Philosophus, s neywyššý bedliwostý a pečú to opatrowal / aby Sy nad poruč rotcy wěrné a rozšassné poručníky mŕti mohli / a za tau přičinau ob- nŕky. zwláštň Auředníky a Spráwce k tomu ustanowil a nařídil / gež Magistratus Tutelares nazwal. A ti nic giného na prácy neměli / než s pilnostý dohlýdati ku poručníkům chudých Wdow a Syrotkuow / a ge k tomu přidržeti / aby powinnosti poručenstwý swého wěrné a v- přimně zadošti činili. Kterýžto Auřed w prawdě welmi potřebný a vžitečný byl. A degž to milý Bůh / aby Spráwcowé a Wrchnosti w městech pilněgi se toho vgýmali / a náležitegi tu wěc opatrowali / než až nynŕ na poručníky žádný nemá pozor. Posawád činili a činŕ. Nebo gisté nynŕ žádného pozoru ani péce na Poručníky a Syrotky nemagŕ: Ledakohos poručníkem wdělagŕ / a ten přŕgma to gednau k sobě / dělá potom s nebohými Syrotky a s statkem gegich co chce a yať chce / nedá sobě nic řŕcy / nepamatuge na swau přŕsahu a powinnost / a nečinŕ z poručenstwý swého niřda žad- něho počtu / aniž tím chce býti powinen. A to wšse dēge se proti zřeg- mému a patrněmu práwu / w kterémž což se poručenstwý dotýče / wel- mi platně a pilně wšsecko opatřeno a wyměřeno gest / podle kteréhožby se wšsycni slusně a sprawedliwě řŕditi a sprawowati měli. Ale bez- pochyby dēge se w této wěcy rowně tať yaťo w giných / že Práwo a sprawedlnost nazad zŕstati musŕ. Odkud to gde? Z wyhledawanŕ toliřo wlastního osobnŕho vžitku a zysku / kterēž nynŕ po wšsem swě- té panuge. Pročēž taťe geden z pohnuté myšli / rozhněwaw se na tyž wlastní zysk / welmi dobře o něm promluwil: že wlastní zysk / nepŕ- sobŕ w Swěte dobrého nic: A čŕm gest řdo zlotřilegšŕ / tím v wšslech Panuow má mŕsto wolněgšŕ. Za kteraužto přŕ- činau obecne dobré musŕ zadu mŕti / hynau- ti / a naposledy y w nic přŕgŕti.

☞ (:)

**že y to Spráwcowé opatrowa-
ti magŕ / aby chudŕj lidé w městech a obcech
nanze netrpěli a nežebrali.**

Kapitola Dewátá.

Opatrowá-
ní chudých
wrchnosti
náležij.

Bůh žehná
pobožným.

Bůh má pé-
či o chudé
lidi.

Almužna
má býti o-
chotná.

Opuštěný
chudých ne-
lůbý se Bo-
hu.

Krystus za-
trati nemí-
lořdné.

Alezij y to wsselike Křestianské Wrch-
nosti / aby na to pilný pozor měla a bedlivě o-
patrowala / aby chudý a potřebný lidé nauze
netrpěli a nežebrali. Neš to sam Pán Bůh
chce mýti / a přikazuje o tom lidu swému w v.
knihách Moyžýssu: w xv. kap. těmito slowy:
Hleš aby nuzný nebywal w tebe (aneš w tobě)
poněwadž hogné požehná tobě Hospodin w ze-
mi / kterauž dá tobě w dědictwý / aby gý dědičné wladl: Gestliže wssak
pílně poslauchati budess hlasu Hospodina Boha swého / tak aby hle-
šel činiti každé přikazaní toto / kteréž ya tobě dnes přikazugi. Nebo
Hospodin Bůh twuog požehná tobě / jakož mluwil tobě: tak že bu-
dess mocy puogčowati národuom mnohým / tobě paš nebude potřeba
wypuogčowati: y budess panowati nad národy mnohými / ale oni
nad tebau nebudau panowati. Bylliby w tebe nuzný někdo z bratrů
twých / w některém městě twém / w zemi twé / kterauž Hospodin Bůh
twuog dá tobě / nezatwrdýšs srdce swého / a nezawřess ruky swé před
nuzným bratrem swým. Ale štědře otewřess gemu ruku swu / a ochot-
ně puogčýšs gemu / jakžby mnoho potřebowal / toho w čemžby nauzy
mél. Wystrýheg se aby nebylo nětco neprawého w srdcy twém / a řečl-
by: Blůžij se rok sedmý / rok odpustění / a Byloby neshlechtné oko twé /
š bratru twému nuznému / tak žeby nevdělil gemu: Pročžby wolal
proti tobě š Hospodinu / a Bylby na tobě hřých. Ale ochotně dášs ge-
mu / a nebudeš srdce twé nevpřýmé / šdyžby dáwal gemu. Nebo tau
přčinau požehná tobě Hospodin Bůh twúg we wssch skutcích twých
a we wssem důle / š kterémužby wztahl ruku swau. Nebo nebudete bez
chudých w zemi wassy: Protož přikazugi tobě řka: Aby ochotně o-
twjral ruku swau bratru swému / chudému swému / a nuznému swému
w zemi swé.

Ahle yaš w obššyrných slowých / yaš welmi pěkné a opravdo-
wé přikazuje a chce to mýti Pán Bůh náš / abychom se chudých a po-
třebných lidí vgýmali / a š nim w štědrosti ruku swau wztahowali.
Z čehož welmi dobře porozuměti muožeme / že Bůh těžce nese a welí-
kau nelůbost má nad těmi / kteréž mohauce a magýce z čeho nedáwa-
gý a nepomáhagý chudým: Zwlastě paš nad Wrchnostmi a Spra-
wcy / gestto tu wěc / jakoby š nim nepřináležela / zanedbáwagý / aniž to
slušnými prostředky opatrowati hledij / aby w městech pod správau
gegich chudý lidé nauze netrpěli a nežebrali. Kdo chce prawým
Křestianem netoliko slauti / ale y býti / ten má na chudé lidi pilný a be-
dlivý pozor mýti. A tož nám přikazuje a mýti od nás chce / našs
milý Spasýtel Krystus Pán / pod straceným wěčného Spasenij /
šdyž

Ďdyž takto dŭj v Swatého Matthausse w xv. kap. Cžehož gste kóli nevčínili gednomu z neymensšých těchto / mné gste nevčínili. Gdětež odemne zlořečenŭj do ohně wěčného / kterýž gest připrawen Diablu y Angeluom geho.

¶ Toho máme také welmi pěkný a zřetedlný příklad na Swatých Aposstolŭch / kteříž za prwotnŭj Cŭrkwe pilně to nařŭdili / aby se Křestiané skládali / a mezy sebau zbŭrky činili / a tudy chudým Křestianŭm / také y w giných zemŭch / času drahoty a hladu / pomáhali. Nebo tak napsal Swatý Pawel w j. k Koryntŭm w poslednŭj Kapitole: *Aposstolé pečowali o chudé lidi.* O zbŭrce pak na Swaté / yažž gsem nařŭdil w Cŭrkwŭch Galatských / tak y wy činite. W každau Nedéli gedenkáždy z was sam v sebe slož / schowage což se widŭj / aby ne teprw / Ďdyž k wám přŭgdu / zbŭrky se daly. *Zbŭrky na Swaté chudé.* Když pak přŭgdu / které kóliw osoby schwálŭte skrze Listy / tyť possli / aby donesli tuto milost do Geruzaléma / paklitby potřebŭj bylo / abych y ya šsel / přŭgdaut semnau. A k Ržŭmanuom w xv. kapit. dŭj: Nynŭj pak beru se do Geruzaléma / službu činé Swatým. Nebo za dobré se widélo Macedonským a Achaiským / aby zbŭrku néyakaŭ včínili na chudé Swaté / kteříž gsau w Geruzalemě. Takť sobě to oblibili / a také powinni gsau gim to / zč.

¶ Marsilius Ficinus wysoce wychwaluge a welebŭj takowá dobrodinŭj a Almužny / kteréž se chudým lidem dáwagŭj / Ďdež takto napsal: *Deus, Deus ipse venalis est. At quo nummo potissimum Deus emitur? Quo ipse ceteros emit; hoc est, charitate quadam in pauperes liberali. Deus enim amore immenso gratis largitur omnibus omnia, soliq; dat pauperibus. Nam omnes, quamuis ditissimi videntur, nimium inopes sunt ad Deum. Merito hac sola virtute Deum emimus, quoniam hac sola eum verissimè imitamur. Nemo sapiens, & fortis, aut temperans se iacet æmulari Deum. Umbræ sunt hæ virtutes diuinarum virtutum, ratio imaginis. Solus homo in pauperes liberalis exactè hunc imitatur. Eadem enim in dando est liberalitas hominis atq; Dei. O felicem nimium mercatorem, qui exiguo se precio ab hostibus, id est, vitijs redimit, simulq; emit homines atq; Deum. Nunquam erit pauper, qui hominum Deiq; diues est: Qui in summis diuitijs sæpe considerat, quid sit pauperem esse. Nunquam euadit infimus, qui constitutus in summo clementer prospicit infima. Nihil melius efficit vnquã pusillus homo, quàm cum humiliter ascendit in altum. Nihil maius vir magnus agit, quàm cum magnificè descendit in imum, &c.*

To gest: Bŭh / Bŭh sam na prodagi gest. *Sam Bŭh kupuge se za lidi kaupil / totiž za lásku a přŭwétiwost k chudým. Nebo Bŭh z nestj- Almužnu.* Ale za yažž penŭže kupuge se Bŭh? za kteréž sam giné hlé a nesmŭjrné lásky své dáwá nám štedře a darmo wšsecky wěcy / a wšsak dáwá samým toliko chudým. Nebo wšsyctni lidé / by se pak v

Lidĕ samau
stĕdrostĕj
Boha nasle
dugĕj.

Swĕta neybohatstŕy zdali/ proti Bohu nuznĕj gsau a chudĕj. A protož
slusnĕ za tu toliko samu ctnost Boha kupugeme/ ponĕwadž tau samau
ctnostĕj Boha opravdowĕ nasledugeme. Žadnĕj maudrĕj/ ani sylnĕj/
ani zdrželivĕj a strĕdmĕj/ nechluB se tim žeby nasledowal Boha: nebo
ty ctnosti/ stĕnowĕ toliko gsau Božskĕch ctnostĕj. Samĕj toliko ten/
gesto stĕdrĕj gest k chudĕm/ dokonale Boha nasleduge. (Yako Pytha
goras ptagĕcĕmu se/ Czĕmby lidĕ podobnĕj byli Bohu/ odpowĕdĕl:
Si veritatem amplectantur, & cunctis benefaciant. To gĕ: Když

Nepřĕtel
člowĕka
hrĕch.

(prĕj) prawdu oblibowati a každĕm dobre činiti budau. (Alian. lib. 12.)
Gedna a taž w dawanĕj stĕdrostĕ gest Boha y člowĕka. O yak přena-
ramnĕ stĕastnĕj gest ten kupec / kterĕž za malĕ a skrownĕ penĕze wykus-
puge se od nepřatel/ to gest od hrĕchĕw a neslechetnostĕj/ a kupuge so-
bĕ netoliko lidi/ ale y Boha. Nĕkdá ten člowĕk chudĕm byti nemŕže/ kte-
rĕž na Boha y na lidi bohatĕj gest / a v welikĕm bohatstwĕj často roz-
wažuge/ co gest chudĕm byti. Nĕkdá nebude nŕzkĕm/ kdož postawen
gsa na neywyššĕm stupnĕj/ milostiwĕ spatřuge wĕcy nŕzkĕ. Nĕc lep-
stŕho včiniti nemŕže člowĕk nŕzkĕj/ yakĕ když ponŕženĕ nahoru wstus-
puge. Nĕc wĕstŕho nevčiniĕ člowĕk welikĕj/ yakĕ když slawnĕ dolow
sstupuge/ zĕ.

Pokladnice
obecnĕ a
spĕtalowĕ.

A protož slusnĕ schwalugĕ se ty obce a mĕsta / kdežto nařĕzeny
gsau obecnĕ pokladnice při Kostelĕch y ginde / do nichž lidĕ Almužny
kladau/ k wychowanĕj a opatrowanĕj nuznĕch/ a k tomu magĕj wysta-
wenĕ Spĕtaly / opatřĕnĕ duochody a wsselikĕmi potřebami / pro lidi
chudĕ a nestatečnĕ. Od kudž sobĕ ginĕj wssyčknĕ křĕstianĕ přĕklad wzy-
ti mohau/ aby y v sebe a w swĕch obcech takowĕj pĕknĕj křĕstianskĕj řad
spŕsobili a ustanowili. Zwlastĕ pak Wrchnosti a Sprawcowĕ k to-
wĕstĕi powinni gsau/ aby se tak stalo / a na tĕch mĕstech kdež ten řad giž
pweden / k tomu dohlĕdati magĕj / aby zachowan byl/ a aby

ho bezbožnĕj/ lakomĕj a leniwĕj lidĕ / zase
nezrusŕyli a nezkažyli.

**O Sfatstwu / Žĕ Wrchnosti a
Sprawcowĕ Poddanĕm a Křĕstianĕm swĕm / takowĕ
nadhernosti/ zbytečnosti a nakladnĕ psychy w odĕwu a statech / yakĕž
wynĕj tĕmĕř wssyčknĕ wesnĕs požíwagĕj/ a w nĕj se honosĕj / do-
paušstĕti nemagĕj. A yakĕ ta wĕc Křĕstianom a
Obcem škody přinaššĕj.**

Kapitola Desata.

Na oko

Dl oko se spatruje / a tak gest wšsecněm
 wědomé / že průvodu žádného nepotřebuje / Lidé pro ná-
 kterať tohoto wěku nasseho zbytečná peycha a klady na pý-
 nákladná nádhernost w šstatech a oděwu mezy chu chudný.
 lidmi tak se rozmohla / že newým aby řdy od
 počátku Swěta tak wysoko wystaupiti a tak
 weliká býti měla / yaťo nyný gest. Což se y z
 tohoto dobře poznati může: nebo mnozy lidé
 štrze to w takowau chudobu a nemožnost přišli / že se giž téměř ani ži-
 witi wíce nemohau. A gest w pravdě s newětšým podiweným /
 že ti lidé tak gsau nesmyslný a slepý / ačoliw tomu dobře rozumějí / že
 štrze takowé nemýrné autraty a zbytečné náklady / na swých žiwno-
 ſtech weliké škody a vgmý nesau / wšsať proto přestati té pychy nechťe-
 gý / ale raděgi wolý sobě sný na mizynu a zkázu přigýti. Aníž se taťo
 wýhnauti a odwesti od toho dadý počestnými a chwalitebnými příj-
 klady některých Knížetstwý a Měst / a zvláště potřebným a slawný
 nařizením Starůw Swatě Ržýsse národu Německého / w němžto
 welmi pěkně ustanoweno a wyměřeno gt / a poddaným lidem w myr-
 nosti vřazáno / kteraťby se w štatstwau a oděwu chowati měli / a coby
 gednomu každému / wedlé powahy / řádu a stawu geho / naležitě dopu-
 štěno aneb zapowědýno bylo. Ale na to wšše lidé málo aneb zhola nic
 nedbagý. Ačoliw pať netolik o za starodáwna / ale gestě y za pamě-
 ti lidské / ten spůsob zachowáwal se w oděwu a šstatech / že lidé gedni od
 druhých rozeznáni býti mohli / řdoby duchowný byl aneb swětšký / v-
 čený aneb newčený. Anobrž y mezy včenými spatřowal se rozdił / řdo
 z nich yaťého Tytule vžýwal : Wšsať giž to wšsecně / proti nařizené
 Refformacy y w Akademých y ginde wššudy / pomýgý se a zanedbá-
 wá / tak že škůro žádný po šstatech wěděti nemůže / řdo gt Doktor / řdo
 Ržemeslnýk / řdo Senátor / a řdo Zeman. Wybrž negednau se přihá-
 zy / že měšstěním aneb Ržemeslnýk wíce naložiti smý na štaty / než mno-
 bý Pán aneb Zeman / z čehož častokráte mezy nimi nemalé newole / zá-
 šstý a různice powstawagý.

Nařizený
 Ržýšské.

Kozdýlnost
 w šstatech bý-
 ti má.

A Obzvláště pať což se ženského pohlawý / a pyšných nádherných
 Paný dotýče / tuť nený a býti nechce žádné myrnosti ani řonce ná-
 kladům. Nebo yaťž onen powěděl: *Fœmina animal est natura super-*
bum. Žena od přirozený gest zwýřátko nádherné a pyšné. Tyť mu-
 segý mýti tak mnoho zlata / tak mnoho štrýbra / tak mnoho Perel / tak
 mnoho řetězůw / prstenůw / zlatých čepcuow a řarkulý / naposledy tak
 mnoho hedwabných sukňý a mantlýkůw / ať giné bláznowstwý mlče-
 ným pomiru / že toho časem wnesti na sobě nemohau / a někdy sukňé ges-
 gich tak mnoho krásných prýmůw magý / že na ně wětšý náklad gde / a
 wíce stogý než sama sukňé / a tak na gedentkaždý štat gegich dwogná-
 řy iý
 sobný

Nemýrná
 pycha žens-
 ká.

sobnů náklad gůti musy. Některé Panj y zlatem také Sukně své přemowati dáwagů/nepowažugůce toho/že takowá pýcha a škwošnost/ponewadž negsau z rodu Drozených a slawných/na gegich staw a řád nenalezů/ani gich nectů. Gestoby slusněgi měli se rozimeyssleri na to/což Pinitianus napsal :

Vile quid exornas nitido tam corpus amictu,
Quod cras fortè auidis vermibus elus erit ?

Smet nás
od pýchy od
wodů.

To gest: Proč tak krásně tělo své ozdobuges /
Mnohých nákladuow na to potřebuges ?
A ty snad zýtra o této době/
Čerwům za pokrm budeš / lehna w hrobě.
Chraň před horkem a zymau svého těla/
Než Bůh pýchy nenáwidů docela.

Tuž nic zá-
powědi ne-
platů.

Gíž pak k tomu přišlo / že čím wíce Wrchnost zapowůdá lidem takowau nádhernau škwošnost a pýchu/tím oni wíce na ni wynakládagů/ a žadostiwěgi po nů dychtů. Aníž co platné a prospěšné gest/že Kazatelé a Kněžů/na Kazatelnících na ni zehřů / nařůkagů a kážů : Ale předsě ona pruochoď swuog můti musy / proti Božůmu přikázanů y zapowědi Wrchnosti/ tak aby lidé rozkošniů a wysokomyslnů mohli své hrdosti a pýše dosti včiniti a gi naplniti. Nebo kdož neywíce na Sfaty wynaložiti muože / tak žeby se několikráte za den w giné a giné sfaty přewlécy mohl/ toho magů za neylepššyho a neywzáctněgššyho.

Proteus mě-
nil se w roz-
ličné sfor-
my.

Mně pak zdagů se takowů lidé podobnů býti ono Proteowu/ o němž napsal Poěta Virgilius, že gest se w rozmanité spůsoby a sformy rozličných zwiřat proměnití uměl. Nebo gednať byl Lwem/gednať wlkem/gednať swinů / a tak dále. Napodobně činů y ti škwošniů a pyšniů lidé/ když gednať černé / gednať bůlé / gednať zase zelené/ žluté/ modré aneb giné barwy sfaty na se berau/ a vřážuce se w nich spupně (co Páw když swůg pěkný wocas rozkládá) k diwadlu giným lidem/ brzo ge z sebe zase složů/ a do trubly aneb do Almarty zawrau/ krmůce gimi mo-

Potřebných
wěcý nedba-
me/ na bez-
potřebné na
řládáme.

le/ aby hladem nezemřeli. A wssak negeden z takowých lidí dobřeby potřebowal těch peněz / kterěz daremně na sfaty naložil / k giným platněgššým a vžitčněgššým wěcem / yako aby dluhy své zaplatil / a wěc řitelům swým práw byl/ aby se s manželkau a důtkami swými poctiwě žiwil/ aby wrchnosti gegů naležité poplatky/ daně a berně wyplňowal/ a k opatřenů Cyrkwe/ Kostelůw a škol z statku svého pomahal. Ale pohřůchu když co toho dáti magů/ zdá se gim wssacko těžké/ přůjlišné a nemožné. Na pýchu a daremnice naložiti/ nic gim mnoho nenů/ na-
gde se y tu/ kdež se na potřebné wěcy nagůti nemohlo. Ano čemuž se

Ta pýcha y
chudé lidi
posedla.

mnohem wíce podiwiti slusšy/ řůdko nynů tak chudau a chatrnů sedl-
skau dēwku vhlēdās / kterážby na Sfatech swých něrco od Aramitu a

bedwā

hedwábůj nemĕla. Z čehož pocházůy to / že mnohá ůlaužůjĕ v lůdůj drah-
nĕ let / nic ůobĕ nezachowá / odkudžby potom časem ůwům žůwnůůtĕku a
neš hospodářůtwjĕko nĕyafĕ začůtůi mohla. Ale musůy taĕ s prázdnůma
rukama / od dlubů / wůůaĕ w wĕrůlůgůj ĕdo co / začátek žůwnosti ůwĕ wůzů-
tůi / s weliků ůtarostůj a pĕčůj / a wždycky w chudobĕ / bůjĕ a nauzů / co w
ĕwůtůj / zůůtawati a wĕzeti. Malo nĕkterĕ wůmůnjĕ / gimž pĕdůwnĕ
ůůĕůtůj na nohy pomáhá / a Pán Bůoh obzwláůůtnům požehnanům
ůwům žehná.

A Co paĕ náůůy milůj Regentowĕ a Spráwcowĕ w mĕůtech / kte- Wchnost
růmž taĕowĕ nespůůoby a neřády pĕtrchowati naležůj (co řĕku) ĕ tomu toho nedbá
řůjĕgůj / a yaĕ powinnost ůwau wůkonáwagůj? Gůau taĕ čůůtůj a obec- zastawiti.
nĕho dobrĕho pilnůj lůdĕ / že na to co ůrže průůty hledůj / a wůůĕko pĕ-
hledagůj / dadůj wůůemu dobrůj poĕog y pĕřchod / aby ůlo po wůlů ůwĕ /
yaĕž gůtůi chce. Nĕkterůj za to magůj / že to ĕ gegich Auřadu a powolá-
nůj nepĕřináležůj / a nerozumĕgůjce yaĕ ůůkody ten neřád Obcy pĕřináůůj /
domnůwagůj ůe že taĕ bůtůi má / aby tau pĕřčůnau Kupcy a nĕkterůj ob-
chodnůjcy Bohatůi. Gimůj obáwagůj ůe / žeby nic ůwĕůtůi nemohli / By
neyradĕgi taĕowĕ zbytečnosti ůtawiti / a w nĕyafau ůnesůytedlnau můř-
nost wůwĕůtůi chtĕli. Anobrž y na to myůlůj / žeby ůnad w nebezpečenůwůj
a tĕžkoůt pĕřůůli / ĕdyby ůe o nĕtco toho poĕauůůeli / a nowů řád začůnali.

A Yaĕož paĕ nic nowĕho nenůj / žeby gim to tĕchto časow náůůch C. Tyberius
w zůlĕ obráceno a wůloženo bůlo / ponĕwadž y onen welikomocnůj Ců- nemohl tĕ
ůaĕ Tyberius o tom malau nadĕgi mĕl / aby taĕowau nemůřnau půchu / půchy ůtawiti.
daremnůj pracht / a nádhernĕ ozdoby zapowĕdůtůi / ůtawiti a pĕtrchnů-
tůi mohl. Co ůe důwodnĕ poznati muože / z liůtu a půanůj geho / ĕterĕž
Panuom a Radĕ do Řůjma včůnil / w nĕmž mezy ginau řĕčůj tato ůlo-
wa položil: K čĕmu neyprwĕ ůahnautůi mám / odkud začůtůi / a co pĕd-
ůewzůtůi / abych obnowil a napravil? Zdalů začátek včůnům od zby-
tečnĕ a welikĕ pĕchy Tokow a wedenůj wody do Mĕůta / na ĕterĕž Půcha a
gůůte tĕmĕř celĕ Kráginy a Zemĕ proůtawĕli? Čůili w gůmu zbytečnůj čĕ- ůwostnost
ládĕy a ůlužebnůjkuow / ĕterůjž za ůůlechticy a Rytůřůi v welikĕm hau- Řůjmanů.
ůůu chodůj? Anĕš wůůrownům ůřůjbrnĕho a zlateho Kredence / ĕterĕ-
hož pĕř Panĕtůjch vžůwáte? Anĕš odložům malowanůch Tabulůj a
mĕdĕnnůch obrazůw / gůchžto až ĕu podiwu nazbyt ůe ůpatřuge? Čůili
začnu od neůtydatůch a neůluůůnůch ůtatůw / gůchž wĕůmĕs mužůj y ženy
Bez rozdůlu vžůwagůj? Anĕš od ženůů zbytečnĕ a nemůřnĕ ozdoby / za
gegůžto pĕřčůnau (tolůko aby ony neznámůch a drabůch ĕamenů doůůi
mĕly) zbožůj a penůze náůůe do cyzůch zemůj a časem y nepĕřáteluom ná-
ůůym dowezeny a prohandlowány bůtůi muůegůj? Nebo tyto wůůĕcky
wĕcy / anĕš radĕgi neřádowĕ / taĕ gůau ůe rozmohli / a taĕ wůůoko ná-
horu zroůtli / že ya ani widĕtůi ani ůmyůlůtůi nemohu / od ĕterĕhobych
neyprwĕ začůtůi mĕl anĕš mohl. Wůůem wům o tom dobrĕ /

Kterých lidé aneb osoby w Obci a

w městě potřebné gsau.

Kapitola Šestnáctá.

Křijmané
neywýc sobě
wážili Sed-
láku.

Cincinnat⁹
od pluhu po-
wolán.

Dobry muž
a dobrý Sed-
láč.

Kterých lidé
do obce po-
třebný.

1. Sedlácy.

2. Křemesl-
nícy.

3. Kupcy.

Starých Křijmanow nic nebylo v
většy počtivosti a vážnosti/ jako když někdo
šel to gméno/ že ge dobrý Woráč aneb sedláč/
aťož pak Starý obzvláště pilní byli sedlá-
čých věcy a worání země/ a z toho se živilí.
Tak čteme o Q. Cincinnatowi/ že gest od Křij-
manůw z pole a od pluhu kneywýššy Diktat-
uře powolán byl/ w kterážto tať se zmužile a
hrdinsky proti nepřateluom choval/ že ge přemohl a porazyl/ a tudy
slawneho wítězstwu a Triumffu y veliké pochwaly došel/ tať že do-
bře mohl w Křijmě žiřtati/ a mocným y předním měšťténím byti:
ale nechtěl toho učiniti/ nybrž nepodržew na sobě to^o auřadu nežli xvj.
dnj (gesto syc šest měsícůw z práwa Diktatorem byti mohl) hned po
Triumffu z sebe gey složil/ a na své pole k pluhu se nawrátil/ yaťoby tať
začatau práci a dílo dokonati chtěl. To též učinil Fabricius, když pře-
mohl Krále Pyrrha a ze Wlach ho wyhnal. Item Curius Dentatus
porazyw a podmaniw Sabinos, kterážto oba s tať velikau bedliwostí
rolů swau dělali/ yať sylvně a vdatně proti nepřatelům w poli bogowa-
li. Pročez Cato napsal: cum virū bonū colonūmq; dixissent, amplif-
simē laudasse existimabantur: že neměli žádného slawněgššyho tytule/
než když koho dobrým mužem a pilným Sedlákem gmenowali/ řč.

Ale ať krátkými slowy vřáží/ které Stawy Aristoteles in suis
Politicis wycůtá/ z nichžby chtěl aby město aneb celá Obec nařůžena a
složena byla: wědětí máme/ že přední místo dáwa Sedlákuom aneb
woráčům/ za tau příčinau/ že oni nám chleba dobywagů/ bez něhož
my žiwí byti nemůžeme. Ačkoliw nynj žádný není v wětšy potupě a
menšy vážnosti/ jako nebožy Sedlácy/ poněwadž ge innožy ne za lí-
di/ ale za služebníky a chlapy/ aneb raděgi howada věčné práci po-
drobená magů a držů/ a negedni wýce sobě wážů chřta nežli sedláka.
Druhé místo w obcy dáwa Aristoteles Křemeslníkům/ bez nichž mě-
sto byti nemůže/ jako gsů Peřaři/ Mlynáři/ Kowáři/ Sřewcy/ Křey-
čů/ Tesáři/ Truhláři/ Kamenjcy/ Žednjcy a ginj. O Kartářch/ Kost-
čářch a giných yať škodných tať daremných/ a wice rozpustilosti lid-
ské/ než obecnému dobrému slaužůčých řemeslůch/ nic newěděl Aristo-
teles. Třetj gsau Kupcy a Kramáři/ kterjž přespólnj zbožj a kau-
pě do města přinášegů/ a do cyzých dalekých Kragin handlugů.

Čzw

Czwrtý Vládennýcy / kterýž na den z peněz lidem posluhuj / a což po-
 třebů delagů. **P**átý / Služebný aneb Wogácy / ne ti kterýžby
 gednomu každému za peněze geho slaužili / jako někdy bezbožný Kne-
 chti rýkawagů / žeby se třebas Czertu proti Panu Bohu nagůti dali /
 kdyby jim dobře zaplatiti chtěl : Ale kterýžby swau obec / swé město a
 swau milau vlast / swobodu / před nepřátely / před škodau a křiwdau
 obhagowali / pokoge chránili a gey vzdělávali. **N**aposledy po-
 kládá Aristoteles ty Lidi / kterýž obecné dobré y wsecko město swau
 maudrostů / rozssassnostů a bedliwostů opatrujů a rýdů / gine Mě-
 stiany sprawugů a saudy wykonawagů. **A** ten Staw gest a má bý-
 ti neypředněgssý w každém městě / nebo bez něho žádná Obec ostati ne-
 může. **J**akož gsau Rychtáři / Saudcowé / Purgmistrowé a Páni
 Radni / zc.

4. Vláden-
cy.

5. Wogácy.

6. Spráwo-
cowé.

J ačkoliw tak gest / že bez takowých lidí nemůže býti žádné mě-
 sto / jakž giž dotčeno / a samo skussený prawdu toho vřazuge : wssak
 gestě nacházegů se některý stawowé / o nichž Aristoteles w gmenowa-
 ných Knihách žádné zmýnký nevcinil / kterýž ne méně a snad wíce než
 onino potřebný gsau Městu a Obcy / jako Spráwcowé Cýrkwů a
 Škol / Farářowé a Kazatelé / kterýž lidi Křestianské wjře a slowu
 Božjmu wywčugů / Swatostmi jim posluhugů / a w pobožné Kře-
 stianské kazni zdržugů. **I**tem Doktorů a Lěkařů / gestto lidem raditi
 vměgů / když gsau nemocmi obtůženi / a k zdrawů jim zase pomaha-
 gů. **M**ýmo ty gestě potřebný gsau městu lidé w Práwých vmělů a
 zběhlů / kterěz Juristas gmenugů / o nichž Cicero powědel / Quod do-
 mus Iurisconfulti sit oraculum ciuitatis : že dům člowěka w práwých
 zběhleho / gest jako néyaky slawný Chram w městě / z něhož lidé o po-
 chybných a negistých wěcech odpowědi / rady a spráwy berau / aby se
 w sprawedlnostech swých a saudech wěděli jak chowati. **G**sau ta-
 ké Městu potřebný dobrů a rozumný Paumistři a Tesari / kterýž sta-
 wenů wyměřowati vměgů. **N**a těch wssch giž pořad položených o-
 sobách / jak mnoho obcy záležů / každý tomu rozuměti / anobř y na
 oko spatřiti muože.

7. Kazatelé
a Mistři
Školni.

8. Lěkaři.

9. Doktorů
w práwých.10. Paumis-
tři a Tesari

A wssak widjme každodenně / jak sobě takowých lidí w městech
 welmi málo wážů / jak se po nich nebedliwě ptagů / leč jim těžká potře-
 ba aneb nauze nastane. **N**ebo ačkoli w lidech práwných / Juristůch a
 Prokurátorůch / nerádi trpů nedostatku / jako y w Lěkařůch / wssak ti
 na wěssým důle pilněgssý gsau toho / aby swé městce naplnili / nežli aby
 chudým lidem pomahali. **T**akť y Služebnýcy Cýrkwe a Spráwo-
 cowé Škol nemnoho wáženi býwagů / a wždycky se o to přemeysslů /
 kteračby ti co neystrowněgi wychowani býti mohli. **A** ya widěl gsem
 w gednom městě / že wíce drželi o Malěři a Zrcadlnůku / a wěssý pla-
 ty jim načjrdili z obecných důchoduow / nežli dobrému Kazateli aneb

Nyni sobě
neyplatněg
ssých lidí
neyměně
wážů.

Lidé wíce ležij. Ale z toho snadné se rozuměti může / že se wíce staráme / a wětšy péči máme o Tělo / o časné zboží a rozkos / nežli o swau dussy a dobré swědomij / nežli o swé dítky a potomky / aby pobožné a Křestiansky zwedeni a wywčení byli : ginať bedliwěgibychom se o takowé lidi starali / a v wětšy wážnosti ge měli.

Kdež tedy Město má ty wšsecky Stawy pěkně spořádané / tak že každý na swém místě w řádu stogij / a což mu náležij s pilnostij wykonáwa / tu obec množe w dobrém a chwalitebném spůsobu ošati.
Alle wšsak musy se y toho ssetřiti / aby Staw geden yako druhý zarowen chráněn a opatrowán byl. Kdežby pať Spráwcowé geden staw zwelebíti a zweyssyti / a druhý potlačiti a snížiti chtěli / tu ani Spráwa ani obec dlouho trwati a státi nemůže. Nebo k načijzenj obce a wystawenij města / potřebij gest těch wšsech stawuw. Non enim ex medico & medico fit ciuitas, sed ex medico & agricola. To gest : Ne z samých toliko Lěkařuw spraweno býwa město / ale musęgij k tomu býti Sedlacy a ginij lidé / yakž Aristoteles napsal. Co pať tomu důjme / že se často přihazy / že ti Stawowé neywíce se wážij / kterijž obcy neymeně wžitečnij / a snad někdy neywíce škodnij gsau ?

O Swornosti / a yak gest ta w

každém městě aneb zemi welice a wysoce potřebná.

Kapitola Sedmnáctá.

Salustius wčenný a wýmluwný Historicus napsal / že skrze Swornost malé wěcy rostau / ale skrze neswornost weliké wěcy rozptyleny býwagij. Slowa geho tato gsú : Concordia paruae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Kterýmžto propowědenijm to wřazati a na rozum dáti chtěl / že na Swětě nic nemůže býti škodliwěgšsýho a zahubněgšsýho / yako neswornost : a zase nic lepšsýho ani wžitečněgšsýho w městě aneb w zemi nad swornost. Potwrzuge toho wěčná prawda náš milý Pán a spasytel Jezus Krystus / kdež takto důj / Luk. xj. Každé králowstwj samo w sobě rozdwogené a nesworné pustne / a dům na dům padá. Y ačkoli nyní za mnohá lěta ten spůsob byl w Řjssy a w zemich německých / že každý očitě spatřiti a poznati mohl / yaké škody neswornost přinášy / a že nic gině nespůsobij než toliko zahubu a škodu : wšsak nic meně položijm tuto geden aneb dwa příklady z starých Historij / z nichžby se lidé naučiti mohli / wystřjhati se neswornosti / a následowati swornosti.

Swornost z mála činij mnoho.

Neswornost w desmých škodliwá.